



## ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ

Освітній рівень	Перший (бакалаврський)
Ступінь освіти	Бакалавр
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	026 Сценічне мистецтво
Освітньо-професійна програма	Сценічне мистецтво («Режисура театру ляльок», «Режисура драматичного театру»)
Статус	Обов'язкова

Курс	2, 3
Семестр	3-5
ECTS	6
Аудиторних годин	96
Лекції	74
Семінарські заняття	22
Самостійна робота	84
Семестровий контроль	Залік, іспит

## Інформація про викладачів

ПІБ, посада	Ботунова Галина Яківна, доцентка
Профіль викладача	<a href="http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/TF/Botunova.pdf">http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/TF/Botunova.pdf</a>
email	gbotunova@gmail.com
ПІБ, посада	Щукіна Юлія Петрівна, доцентка, канд. мистецтвознавства
Профіль викладача	<a href="http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/TF/Schukina.pdf">http://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/TF/Schukina.pdf</a>
email	kovalenko_752016@ukr.net
ПІБ, посада	Богданович Аліна Валеріївна, викладач
Профіль викладача	<a href="https://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/TF/Bogdanovich.pdf">https://num.kharkiv.ua/assets/img/structure/faculties/TF/Bogdanovich.pdf</a>
email	alina.bogdanovi4@gmail.com

**Анотація навчальної дисципліни**

Силабус навчальної дисципліни «Історія українського театру» укладено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів згідно навчального плану та відповідно до вимог кредитно-модульної системи організації навчання. Силабус визначає обсяги знань, які повинні опанувати бакалаври відповідно до вимог освітньої програми, послідовність вивчення навчального матеріалу дисципліни «Історія українського театру», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання їх навчальних досягнень.

Підготовка бакалаврів покликана ознайомити їх з необхідними знаннями з історії розвитку українського театру від джерел до сучасності. На заняттях бакалаври отримують знання щодо своєрідності періодизації українського допрофесійного і професійного театру, складають уявлення про наявні моделі театру в різні періоди, а також про особливості творчості українських драматургів, режисерів, акторів різних періодів і напрямків, знайомляться з

основними явищами і школами в українському театрі кін. ХІХ – поч. ХХІ ст.

**Метою** вивчення навчальної дисципліни є формування цілісного, систематизованого уявлення про історію українського театру, вищих його досягнень як у допрофесійний період, так і в «добу корифеїв», добу модернізму, в рамках радянського театру та у добу Незалежної України.

Бакалаври мають **знати** основні етапи розвитку українського театру, представляти її цілісну картину; розуміти місце національного театру у світовому сценічному мистецтві; мати аргументоване уявлення про внесок видатних драматургів, акторів, режисерів, сценографів у розбудову українського театру.

Здобувачі повинні **вміти** аналізувати драматургічні та сценічні твори, розкривати їх ідейно-тематичну сутність та жанрово-стильову своєрідність, визначати причинно-наслідковий зв'язок поміж явищами театру в різні періоди (зокрема, вплив на розвиток сценічного мистецтва політичних директив, що його регламентували), характеризувати метод яскравих представників театрального процесу в Україні.

Здобуті знання та уміння забезпечують формування практичних **компетентностей**:

**Інтегральна компетентність:** Здатність розв'язувати як самостійно, так і у складі творчого колективу складні спеціалізовані завдання у галузі сценічного мистецтва із залученням творчих, матеріально-технічних, фінансово-економічних та інших ресурсів та застосуванням теорій та методів мистецтвознавства, театральної педагогіки, психології творчості, культурології тощо.

**Загальні компетентності (ЗК):**

**ЗК02.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

**ЗК04.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

**ЗК06.** Здатність використовувати інформаційні і комунікаційні технології.

**ЗК08.** Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

**Спеціальні (фахові) компетентності включають:**

**СК02.** Здатність до творчого сприйняття світу та його відтворення у художніх сценічних образах.

**СК04.** Здатність до професійного опанування змістових (інформаційного, виразно-образного) рівнів сценічного твору.

**СК07.** Здатність до розуміння та оцінювання актуальних культурно-мистецьких процесів.

**СК09.** Здатність співвідносити особисте розуміння художньої ідеї та твору із зовнішнім контекстом.

**СК10.** Здатність передавати знання про сценічне мистецтво та практичний досвід фахівцям і нефахівцям.

**СК11.** Здатність аналізувати твори літератури і мистецтва на основі критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять сценічного мистецтва.

**СК12.** Здатність орієнтуватися в історії різних видів мистецтва, розуміти можливості використання їх виражальних засобів при створенні синтетичного за своєю природою твору сценічного мистецтва (творчого проєкту).

**СК13.** Здатність вільно орієнтуватися у напрямках, стилях, жанрах та видах сценічного мистецтва, творчій спадщині видатних майстрів.

**СК17.** Здатність до спілкування з широкою професійною та науковою спільнотою та громадськістю з питань сценічного мистецтва та виробництва, до взаємодії із представниками інших творчих професій.

**Програмними результатами навчання є:**

**ПРН02.** Мати концептуальні наукові та практичні знання у сфері сценічного мистецтва.

**ПРН03.** Вільно спілкуватися з професійних питань державною та іноземною мовами усно і письмово.

**ПРН04.** Здійснювати пошук необхідної інформації у професійній літературі, в мережі

Інтернет та інших джерелах.

**ПРН07.** Обирати, аналізувати та інтерпретувати художній твір для показу (демонстрації), самостійно обирати критерії для його оцінки.

**ПРН08.** Співвідносити мистецькі ідеї та твори із соціальним, культурним та історичним контекстом для глибшого їх розуміння.

**ПРН10.** Розуміти сценічне мистецтво як художній та соціокультурний феномен, знати специфічні відмінності художньої мови театру та перформативних мистецтв.

**ПРН12.** Знати основні етапи (епохи, стилі, напрямки) у розвитку театру, літератури, образотворчого мистецтва, музики, кіно; основні факти про видатних особистостей у сфері мистецтва; класифікувати види та жанри сценічного мистецтва.

**ПРН13.** Самостійно ідентифікувати напрями та концепції сценічного мистецтва у контексті сучасного художнього життя.

**ПРН14.** Аналізувати та оцінювати досягнення художньої культури, твори літератури та мистецтва з урахуванням історичного контексту.

**ПРН15.** Знати закони психології творчості.

## **Перелік тем**

### **3 семестр**

1. Предмет, мета, завдання курсу. Основні етапи розвитку українського театру. Джерельна база.
2. Витоки українського театру. Прототеатральні форми сценічного мистецтва: ігри, обряди, літургійне дійство, мистецтво скоморохів.
3. Старовинний український театр XVI - XVIII ст. Шкільний театр в Україні. Вертеп. Українська народна драма. Балаган. Їх вплив на формування українського професійного театру.
4. Становлення нового українського театру – професійного і аматорського (кін. XVIII – пер. пол. XIX ст.). Кріпацькі театри в Україні, їх типологія, репертуар. Іншомовні професійні трупи в Лівобережній і Правобережній Україні. Виникнення українського професійного театру (1819 р.).
5. Українська драматургія I пол. XIX ст. стильові напрямки, жанри, тематика (творчість І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка, М. Костомарова, Т. Шевченка та ін.).
6. Акторське мистецтво I пол. XIX ст. Творчість М. Щепкіна, К. Соленика, Л. Млотковської, М. Рибаківа, І. Дрейсіга та ін.
7. Аматорський театр к. XVIII – XIX ст. в Лівобережній і Правобережній Україні.
8. Особливості становлення професійного театру на західно-українських землях. Театр товариства «Руська бесіда». Етапи розвитку. Найвидатніші діячі.
9. Театр корифеїв як феномен на шляху розвитку української театральної культури. Загальна характеристика. Зasadничі принципи, динаміка розвитку. Найвидатніші особистості. М. Кропивницький та М. Старицький як основоположники режисури в українському театрі. Спільне та відмінне в їх творчості.
10. Драматургія М. Кропивницького, М. Старицького, І. Карпенка-Карого: тематичні, жанрові й стилістичні відмінності.

### **4 семестр**

1. Акторське мистецтво театру корифеїв. Найвидатніші постаті. Особливості творчості М. Кропивницького, М. Заньковецької, М. Садовського, П. Саксаганського, І. Карпенка-Карого, Г. Затиркевич-Карпинської, Г. Борисоглібської.
2. Театральні трупи в Україні (80-90-х XIX ст. – поч. XX ст.). трупа П. Саксаганського та І. Карпенка-Карого як одна з визначальних в театральному процесі (1890-1909 рр.). Особливості режисури П. Саксаганського.
3. Театр і драма поч. XX ст. Загальна характеристика, тенденції розвитку. Діяльність першого стаціонарного театру Миколи Садовського. Особливості режисури М. Садовського та

І. Мар'яненка. Найвидатніші актори.

4. Українська драматургія к. ХІХ – поч. ХХ ст. Жанрово-тематичне та естетичне оновлення в останніх п'єсах корифеїв українського театру. Драматургія Б. Грінченка, Л. Яновської, О. Пчілки, І. Франка.

5. Модернізм як напрямок в українській драматургії. Радикальне оновлення драматургії в творчості Лесі Українки.

6. Тенденції модернізму в драматургії В. Винниченка, О. Олеся, С. Черкасенка, Л. Старицької-Черняхівської, Г. Хоткевича, С. Васильченка, В. Самійленка.

7. Український театр кінця 1910-х – 1920-х рр. у контексті складного суспільно-політичного життя. Утворення театральних колективів на державних засадах. Особливості репертуарної політики та режисерської діяльності І. Мар'яненка, Г. Гаєвського, М. Вороного, Ол. Загарова, Б. Крживецького, П. Саксаганського, Г. Юри.

8. Лесь Курбас як реформатор українського театру. Започаткування Молодого театру (1916 – 1919 рр.) як першого українського театру студійного типу. Організаційні та творчі засади. Принципи формування репертуару та виховання нового актора – «розумного Арлекіна».

9. Мистецьке об'єднання «Березиль». Структура, мета, завдання, етапи формування. Особливості виховання актора і режисера в системі координат Л. Курбаса. Режлаб (режштаб) як перша українська режисерська школа. Метод «перетворення» як головний метод режисерської і акторської школи Л. Курбаса. Найвидатніші вистави та представники березильської школи.

10. Українська драматургія 20-х-30-х рр. ХХ ст. Жанрово-стильові, тематичні особливості драматургії М. Куліша, І. Микитенка, І. Кочерги, Я. Мамонтова, І. Дніпровського, Л. Первомайського, раннього О. Корнійчука.

## **5 семестр**

1. Український театр на західно-українських землях (1919-1930-х рр.). Творчі колективи, видатні актори. Режисерська діяльність Й. Стадника, М. Бенцалю, О. Загарова. «Монументальний театр» В. Блавацького.

2. Український театр 1930-х – І пол. 1940-х рр. у контексті посилення політичних репресій, запровадження методу соціалістичного реалізму. Режисерська діяльність М. Крушельницького, Б. Тягна, Л. Дубовика, Г. Юри, Б. Романицького. Найвидатніші вистави, оновлення акторського складу.

3. Український театр у роки Другої світової війни: в евакуації та на окупованих територіях. Львівський оперний театр (ЛОТ).

4. Театр II пол. 1940-х – 1950-х рр. в умовах посилення ідеологічного тиску та естетичної уніфікації театрів в парадигмі соціалістичного реалізму і насильницької «мхатизації». Зміна режисерських поколінь. «Теорія безконфліктності» та її прояви в драматургії О. Корнійчука, Л. Дмитренка, І. Кочерги, М. Зарудного та О. Коломійця.

5. Основні вектори розвитку театру в 1960-1970-х рр. у зв'язку з певною лібералізацією суспільного життя в умовах «хрущовської відлиги». Творча діяльність режисерів В. Грипича, В. Крайниченка, Б. Мешкіса, В. Лизогуба, А. Бабенко, С. Данченка, І. Молостової, Е. Митницького, В. Оглобліна та ін.

6. Нові тенденції розвитку театру 1980-х рр.: урізноманітнення репертуарних, естетичних напрямків і творчо-організаційних форм; рух недержавних театрів, відкриття малих сцен, нових театральних колективів, започаткування студійного руху і театральних фестивалів. Прихід «нової хвилі» режисури: І. Борис, В. Гирич, А. Канцедайло, В. Малахов, С. Мойсеїв, В. Петров, В. Шулаков та ін. Самобутні творчі пошуки сценографів Д. Лідера, М. Кипріяна, М. Френкеля.

7. Драматургія 1980–2010-х рр.: особливості творчості В. Босовича, Я. Верещака, Я. Стельмаха, Ю. Щербака, Н. Ворожбит, Н. Нежданой, П. Ар'є.

8. Розвиток музичного та музично-драматичного театрів. Розширення жанрової палітри та амплітуди режисерських пошуків.

9. Театральне мистецтво новітньої доби (1991–2020 рр.) в умовах Незалежної України. Парадигми культурної й мовної політики держави та їх вплив на розвиток театру. Творча діяльність провідних репертуарних театрів, розширення їх мережі, виникнення нових недержавних студійних театральних колективів. Зміна репертуарних пріоритетів. Режисура В. Більченка, Д. Богомазова, А. Жолдака, В. Кучинського, В. Сікорського, С. Пасічника, В. Троїцького, С. Жиркова, І. Уривського, сценографія А. Александровича-Дочевського, М. Левитської, Т. Медвідь, Я. Нірода. Провідні представники акторського покоління. Оновлення жанрово-стильового діапазону та сценічної лексики українського театру.

### **Форми та технології навчання**

Теоретичне лекційне навчання, практичні заняття, самостійна робота.

### **Навчальні ресурси**

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу на платформі Moodle.

### **Система оцінювання**

#### **Шкала оцінювання: національна та ECTS**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту	для диференційованого заліку
90–100	<b>A</b>	Відмінно	зараховано
82–89	<b>B</b>	Добре	
74–81	<b>C</b>		
64–73	<b>D</b>	Задовільно	
60–63	<b>E</b>		
35–59	<b>FX</b>	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	<b>F</b>	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

#### **Критерії оцінювання знань студентів.**

**90–100 – А – відмінно.** Здобувач ясно і чітко сформулював відповіді на теоретичні питання, проілюстрував відповіді додатковим матеріалом, показав грамотне використання понятійного апарату дисципліни, правильно відповів на додаткові питання.

**82–89 – В – добре.** Здобувач твердо знає матеріал, грамотно і по суті викладає його, не допускаючи суттєвих неточностей у відповіді на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і завдань, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання.

**74–81 – С – добре.** Здобувач сформулював відповіді на теоретичні питання, але допустив 3-4 неточності або неповно розкрив суть одного з питань; показав грамотне використання понятійного апарату дисципліни, недостатньо повно відповів на додаткові питання.

**64–73 – D – задовільно.** Здобувач сформулював повну відповідь на половину теоретичних питань, другу половину питань розкрив поверхнево, з 1-2 принциповими помилками; проявив недостатнє знання понятійного апарату дисципліни; не зміг відповісти на додаткові питання.

**60–63 – E – задовільно.** Здобувач сформулював повну відповідь на половину теоретичних питань, другу половину питань розкрив поверхнево, з 4-5 принциповими помилками; проявив недостатнє знання понятійного апарату дисципліни; не зміг відповісти на додаткові питання.

**35–59 – FX – незадовільно** (з можливістю повторного складання). Здобувач не зміг відповісти на жодне з теоретичних питань, або відповів на кожен поверхнево, з принциповими помилками; проявив незнання понятійного апарату дисципліни; не зміг відповісти на додаткові питання.

**0–34 – F – незадовільно** (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни). Здобувач не зміг відповісти на жодне з теоретичних питань, проявив незнання понятійного апарату дисципліни; не зміг відповісти на додаткові питання.

### **Інклюзивне навчання**

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості здобувачів з особливими освітніми потребами.

### **Неформальна освіта.**

У межах вивчення навчальної дисципліни передбачається участь здобувачів у міжнародних та вітчизняних наукових конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах, відвідування культурно-мистецьких заходів тощо.

### **Політика курсу**

Робота в курсі відповідає вимогам «Положення ХНУМ імені І. П. Котляревського про академічну доброчесність» та «Кодексу академічної доброчесності ХНУМ імені І. П. Котляревського».

### **Рекомендована література**

1. Антонович Д. Триста років українського театру. 1619-1919. Львів: Національний університет ім. І. Франка. 2001. 273 с.
2. Веселовська Г. Театральні перехрестя Києва 1900 – 1910-х рр. (Київ. театральний модернізм). К.: ІМФЕ ім. М. Рильського, 2007. 315 с.
3. Веселовська Г. Український театральний авангард. К.: Фенікс, 2010. 368 с.
4. Єрмакова Н. Березільська культура: історія, досвід. Київ : Фенікс, 2012. 512 с.
5. Захаревич М. В. Національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка. Динаміка соціокультурних перетворень 1920–2001 років : монографія. Київ : Зерно, 2016. 368 с. : іл.
6. Корнієнко Н. Лесь Курбас: репетиція майбутнього/ Мал. Сергія Маслобойщикова/ К. : Факт, 1998. 469 с.: іл.
7. Липківська Г. Драма і сцена: шляхи режисерського театру кінця ХХ – початку ХХІ ст. // Наук. вісн. Київ. нац. ун-ту театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого : зб. наук. праць. 2010. Вип. 6. С. 27–44.
8. Липківська Г. Світ у дзеркалі драми. Київ : Кий, 2007. 356 с.
9. Малютіна Н. Українська драматургія кінця ХІХ – поч. ХХ ст.: навч. посіб. – К.: Академвидав, 2010. 250 с.
10. Національний академічний український драматичний театр імені Марії Заньковецької. Час і долі. Книга перша. Упорядкув. і заг. редакція Б. Козак. Львів: Каменяр. 2016. 532 с.
11. Софронова Л. Старовинний український театр. Львів: кафедра театрознавства і акторської майстерності львівського національного університету імені Івана Франка, 2004. 335 с.
12. Український театр ХХ століття. Редкол.: Н. Корнієнко та ін. Київ: ЛДЛ, 2003. 512 с.
13. Фіалко В.О. Театр України другої половини ХХ століття: образна лексика : монографія. Київ : Антиквар, 2016. 430 с.
14. Щукіна Ю. Творча діяльність театрів оперети і музичної комедії України II половини ХХ – початку ХХІ ст.: жанровий аспект. Харків: Колегіум, 2021. 368 с., іл.

## **Інтернет-ресурси:**

1. Васильєв С., Чужинова І., Тукалевська О.. Український театр: шлях до себе. Здобутки. Виклики. Проблеми. Київ: ГО «Культурна Асамблея», КЖД «Софія», 2018. 145 с. Режим доступу: [http://nstdu.com.ua/wp-content/uploads/2019/02/Doslidjennya\\_UKR\\_PDF\\_Final.pdf](http://nstdu.com.ua/wp-content/uploads/2019/02/Doslidjennya_UKR_PDF_Final.pdf) (дата звернення: 14.08.2022).
2. Історія українського театру. У 3 т. Т. 1. Від витоків до XX століття/ Г. Скрипник та ін.; НАН України, ІМФЕ ім. М. Рильського. Київ, 2017. 668. Режим доступу: <http://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/monografiji/2009/Ist.ukr.teatr.t1.pdf> (дата звернення: 14.08.2022).
3. Історія українського театру. У 3 т. Т. 2. 1900–1945 / Г. Скрипник та ін. ; НАН України, ІМФЕ ім. М. Рильського. Київ, 2009. 876 с. Режим доступу: <http://www.etnolog.org.ua/pdf/stories/monografiji/2009/Ist.ukr.teatr.t2.pdf> (дата звернення: 14.08.2022).
4. Корнієнко Н. Український театр у переддень третього тисячоліття. Пошук [Електронний ресурс] : (Картини світу. Ціннісні орієнтації. Мова. Прогноз). Київ : Факт, 2000. 160 с. Режим доступу: <http://elib.nlu.org.ua/object.html?id=1766> (дата звернення: 14.09.2019).
5. Нариси з історії театрального мистецтва України XX століття / Інститут проблем сучасного мистецтва Академії мистецтв України; Редкол.: В. Сидоренко (голова) та ін. Київ: Інтертехнологія, 2006. 1054с.: іл.. Режим доступу: [http://mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/\\_works-istor\\_teatr\\_text.pdf](http://mari.kiev.ua/sites/default/files/inline-images/pdfs/_works-istor_teatr_text.pdf) (дата звернення: 14.08.2022).
6. Пилипчук Ростислав. Історія українського театру (від витоків до кінця XIX ст.). НВП «Видавництво «Наукова думка» НАН України, ЛНУ імені Івана Франка. Л., 2019. 356 с. Режим доступу: <https://kultart.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/Pylipchuk-DRUK.pdf> (дата звернення: 14.08.2022).